

plus

PETER MAY KRITIK

Kritik

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.albatrosmedia.sk

Peter May

Kritik – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA** a.s.

KRITIK

PETER MAY
KRITIK

plus

The Critic © Peter May, 2007

Translation © Milan Kopecký, 2017

ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-0077-1

ISBN e-knihy 978-80-566-0129-7 (1. zverejnenie, 2017)

Knihu venujem pamiatke Toma Smytha.

Kto bojuje proti netvorom, musí dbať na to, aby sa aj z neho nestal netvor. Keď pozeráš dlho do priepasti, pozerá aj priepasť do teba.

Friedrich Nietzsche

Podakovanie

Rád by som sa poďakoval všetkým, ktorí mi tak štedro venovali čas a znalosti pri práci na tejto knihe. Konkrétne si moju vďaku vyslúžili: patológ Dr. Steven C. Campman, súdny lekár pôsobiaci v kalifornskom San Diegu; Joe Cummins, emeritný profesor genetiky na Univerzite Západného Ontaria, Kanada; gaillackí vinári Hubert a Pierric de Faramondovci z vinárstva Château Lastours a Fabien a Laurent Causséovci z vinárstva Domaine Sarrabelle za to, že mi poskytli neobmedzený prístup na svoje oberačky; Alan a Laurence Geddesovci za ubytovanie vo svojej *gîte* a nádhernom Château de Mayragues; Patrice Leconte za znalosti o fungovaní Gendarmerie Nationale; Jacques Auque, predseda Ordre de la Dive Bouteille a fantastický vinár; Comission Interprofessionnelle des Vins de Gaillac; Leo McCloskey zo spoločnosti Enologix so sídlom v kalifornskej Sonome za dych berúci úvod do najmodernejších postupov dorábania vína; a všetci vinári z gaillackej oblasti, ktorých červené, ružové, šumivé sekty, úžasné chladené biele a sladké *vin doux* mi spríjemňovali písanie knihy.

Prológ

Vo vinohradoch čosi cítiť. Hroznovú šťavu a listy a ušliapanú trávu. A ešte čosi. Čierny závan zostrený žltým mesiacom v splne, ktorý osvetľuje presné rovnobežky viniča, tiahnuce sa dolu miernym svahom.

Takto nevonia sladké zrelé ovocie. Nie veru, je to nezameniteľný hnilobný pach smrti.

Teplý vzduch hreje na pokožke a ožýva sa klopkaním strapcov v plastových vedrách. Mäkké klop, klop. Šuchot lístia, cvakanie nožníc. Lúče svetla z čelových lúčok križujú tmú a zabodávajú sa do oblohy, akoby hľadali hviezdy.

*Annie je mladá. Má iba šestnásť. Na vendange je prvý raz. Obe-
rá sa studené biele hrozno odrody mauzac, z ktorého bude vin mous-
seux, teda šumivý sekt. Annie nevie nič o tom, ako sa vyrába – pod-
ľa tajného receptu, ktorý pred mnohými storočiami ukradol mních
menom Dom Perignon a preslávil v inom kúte Francúzska. Je mla-
dá a zrelá ako to hrozno. Iba utrhnúť. A vie, že ju po očku sleduje
čoraz netrpezlivejší Christian. Pracuje v susednom rade. Počuje ho,
ako dýcha, keď vo svetle lampy obzerá každý jeden stravec, odstráni
z neho prípadnú pleseň a hodí do vedra. Dohodli sa, že sa stretnú pri
prameni potoka, ktorý zavlažuje vinič, ligotavý a priezračný v me-
sačnom svetle. Storočia si milenci dohováraajú schôdzky na tom mies-*

te, v tieni zrúcaného kaštiela pod nevyužívaným kostolom na vršku. Hlboko v doline sa nocou vinie zlatá stužka rieky Tarn.

Majú najvyšší čas. Annie pozrie na hodinky. Je krátko po tretej. Vtom začuje motor traktora, ktorý sa vracia po ďalšie brozno na odvoz do lisovne. Pozrie tým smerom. Ostatní zberači ťahajú vedrá so strapcami k vlečke naloženej veľkými červenými kadami. Ozve sa naliehavý sykot, Annie sa obráti a zbadá Christiana, ako na ňu gestikuluje spomedzi stromov. Srdce jej skočí až do krku a zasekne sa dych. Vôbec si nevšimnú, že tam nie sme, ubezpečoval ju prv. Zhasneme si čelovky a vytratíme sa do tmy ako duchovia.

Annie lepkavými prstami nahmatá vypínač a obostrie ju tma. Zohne sa popod drôt, kam sa za ňou načiahne jeho ruka, rovnako lepkavá, sladšia než cukor. Pery sa pritlačia na pery a Annie ucíti chuť hroznových bobúľ, ktoré Christian pri obračke ujedal.

Prepletú si prsty, skercia sa pod úroveň vinohradu a rozbehnú sa hore brehom k tmavým stromom. Annie sa teší. Strach sa pominul, nahradiť ho vzrušenie z toho, že sa konečne stane ženou. Rozosmeje sa, a Christian ju tíši s prstom na perách, ale počuť, že aj on sotva premáha smiech.

Sú už dosť ďaleko na to, aby sa mohli vystrieť a utekať vzpriamene. Keď však zabočia k lesu, padne na nich dlhý tmavý tieň postavy s rozpaženými rukami, ktorá akoby ich chcela zahnať späť do čriedy.

Zastanú a Christian zahreší: „Putain!“ Pristihli ich. Lenže postava sa nehýbe. Z pliec jej visí dlhý plášť a povieva v nočnom vánku, predzvesti blížiaceho sa vent d'autan. Zaszvietia biele rukavice. Tvár zakrýva podivný trojuholníkový klobúk. A človek sa stále nehýbe.

„Kto je to?“ spýta sa Annie šeptom, zmocňuje sa jej neblabé tušenie, temné ako noc, lebo oblak práve nakrátko zakryl mesiac. Pretne ju lúč Christianovej lampy, prekvapivý a silný, a osvetlí vpadnutú vráskavú tvár s neprirodzeno vystúpenými črtami. Kde kedysi boli oči, zívajú čierne diery. Pokožka, zuby, vlasy, to všetko je od hroznovej šťavy sfarbené do karmínova, rovnako ako plášť nešťastníka. Ústa ostali otvorené ani v nemom výkriku. Krik Annie naopak počuť veľmi dobre, znie v ňom strach vyvolaný vedomím vlastnej pomínutelnosti, ktorý sa v človeku prebudí pri prvom stretnutí so smrťou.

Prvá kapitola

I.

„Monsieur Macleod, Petty patril medzi najnenávidenejších ľudí v celom Francúzsku.“ Prefekt hodil rukou, ani čo by sa pred ním rozprestierala celá jeho domovina. „Veď uznajte: Američan a poúča nás Francúzov, ktoré z našich vín sa majú piť.“

Enzo sa neubránil miernemu úsmevu. „Domnievam sa, že všetci tí vinári z Bordeaux, ktorí práve vďaka jeho hodnoteniam predávajú fľaše po sto eur a viac, by to až tak čierno nevideli.“

„Predávajú, to áno, ale radi ho nemali. Skôr sa ho báli. Jediným zlým hodnotením dokázal zruinovať celé vinárstvo. Verte mi, ne jeden tamojší výrobca prišiel na mizinu len preto, lebo Pettymu nepadol do noty.“

Prefekt znechutene ohrnul peru.

Týčila sa nad nimi Katedrála svätej Cecílie, dominanta panorámy mesta Albi a najväčšia tehlová budova na svete, ktorej dômyselnú konštrukciu zatiaľ neprekonali ani architekti dvadsiateho prvého storočia. Prefekt si vykračoval dláždeným námestím, akoby mu patrilo, čo vlastne nebolo ďaleko od pravdy. Na opačnom konci sa už tvoril rad záujemcov o návštevu múzea Toulouse Lautreca.

„Pravdaže, sotva jeden kritik zomrie, jeho miesto zaujme iný. Momentálne je najväčším pánom Robert Parker. A prispievatelia

The Wine Spectator. Zasa Američania.“ Opoprvážlivosť mu teraz krčila už aj nos. „Ale nikto z nich ešte neprišiel sem do Gaillacu, aby tu ochutnal naše vína. Parker vraj raz hodnotil nejaké Château Lastours. Nevie, či je to pravda, ale jediný Petty tu bol a robil systematické ochutnávky.“ Vzdychol si a pozrel roztrpčene na Enza, ako keby mu až teraz začalo byť zvláštne, že sa o niečom takom zhovára s týmto škótskym čudákom, ktorý si viaže vlasy do chvosta. „Čo si o nich myslel, to sa nikdy nedozvieme, lebo jeho poznámky sa nikdy nenašli. Hoci predpokladám, že to už viete.“

Enzo prikývol. Poznal každý detail Pettyho zmiznutia a vraždy. Nielen z toho, čo sa o nej dočítal v Raffinovej knihe, ale aj z rozhovoru s jej autorom. Pôvodne sa v nej chcel Raffin zaoberať iba šiestimi nevyriešenými vraždami, Pettyho prípad doplnil v poslednej chvíli. Nevedel odolať.

„Preto neviem, ako vám môžem byť nápomocný. Môj kolega z Lotského departementu sa o vás vyjadroval veľmi pochvalne. Chodili sme spolu na ENA.“

„Viem, monsieur prefekt. Dúfal som, že by ste ma mohli zoznámiť s niekým z Gaillacu. S niekým, kto by mi pomohol pracovať v utajení. Že by som u niekoho oberal hrozno alebo čo.“

„Nazdávate sa, že dokážete vyriešiť Pettyho vraždu, tak ako ste vyriešili Gaillardovu? Zasa ste sa stavili?“

Rozchýrilo sa, že Enzo nielenže rozlúskol Gaillardov prípad, ale ešte na tom aj zarobil, lebo sa stavil s miestnym prefektom a policajnou náčelníčkou mesta Cahors. Albi bolo od Cahors vzdialené dve hodiny cesty autom na juh a ležalo na brehoch rieky Tarn – prudkého toku, ktorého hladina sa ligotala v šikmých lúčoch septembrového slnka.

Enzo prešiel pohľadom po stromami porastenom nábřeží, kde sa ponad hnednúce listy dvíhala červeň rímskych škridiel na tehlových domoch. „Tentoraz nie, monsieur prefekt. Pokúšam sa získať peniaze na financovanie novozaloženej Katedry kriminologickej techniky u nás na univerzite v Toulouse. Gaillardovým prípadom sme na seba upúťali veľa pozornosti, preto pokračujem vo vyšetrovaní vrážd z Raffinovej knihy.“

Zastali pred kamenným schodiskom stúpajúcim k ornamentálnemu gotickému vstupu do majestátnej tehlovej katedrály. Prefekt, v civilnom živote nadmieru zbožný človek, bol na ceste na ranné modlitby. Pochybovačne pozrel na Enza. „Nie som si istý, či schvaľujem, aby mi tu nejaký amatérsky detektív vyšetroval vraždu bez oficiálneho poverenia.“

„Monsieur prefekt, amatérom ma môžete nazvať len ťažko. Som vysoko kvalifikovaný kriminalistický technik.“ A kým prefekt stihol namietnuť, že profesionálne sa kriminalistike naposledy venoval pred dvadsiatimi rokmi, dodal: „Okrem toho, keby si polícia riadne plnila povinnosti, nebolo by amatérskych vyšetrovateľov treba.“

Prefekt zdvihol obočie. „Prefekt Verne mi spomínal, že si nedávate servítku pred ústa.“ Iba s miernym zaváhaním dospel k rozhodnutiu. Vytiahol malý, v koži viazaný zápisník a napísal na stránku meno a číslo, potom ju vytrhol a podalENZovi. „Želám vám veľa šťastia, monsieur Macleod. Budete ho potrebovať.“ S tým sa obrátil a vybehol hore schodmi na oneskorenú schôdzku s Bohom.

II.

„Pred tromi rokmi som ho identifikoval v márnici.“ Laurent de Bonneval mal krátko po päťdesiatke. Bol vysoký a štíhly, v husej hrive čiernych vlnitých vlasov mu kde-tu svietil strieborný prameň. Bystré a priateľské hnedé oči mu znežneli spomienkou na tú chvíľu. „Bol to šok. Nikdy som nevidel človeka v takom stave. Vyzeral, akoby ho naložili do vína a zakonzervovali. Alkohol zrejme spomalil rozkladný proces. Nečudoval by som sa, keby celých tých dvanásť mesiacov, čo bol nezvestný, ležal vo víne.“

Bonneval sa odvrátil od okna. Tvár mu stiekla z krvi a pokožka nadobudla nezdravý žltkastý odtieň. Tridsať metrov pod ním, pod hradbami starého opátstva, si ďalej vznešene tiekol Tarn, tridsať kilometrov na západ od Albi.

Nachádzali sa v sídle Medziodborovej komisie gaillackých vín v Maison de Vins, ktorý bol súčasťou tehlového Opátstva svätého Michala v Gaillacu, meste s tisícročnou históriou. Enzo cítil jej prítomnosť z každej červenej tehly okolo seba. „Prečo ho neidentifikoval niekto z rodiny?“

„Pretože keď ho našli, nikomu z nich sa sem nechcelo trmáčať až zo Štátov. Bol niekoľko rokov rozvedený a s dcérou nekomunikoval.“

Enzo si rozpačito odkašlal. Nepríjemne sa to podobalo na jeho životné okolnosti. O tých však monsieur de Bonneval nič nevedel. „Prečo oslovili vás?“

„Týždeň pred zmiznutím bol na ochutnávke mojich vín v Château Saint-Michel. Tak sme sa zoznámili. Možno to malo niečo spoločné aj s tým, že som predsedom komisie. Zastupoval som vinárov z celého Gaillacu. A dodnes zastupujem.“

Enzo si ho premeral v jeho modrom pásikavom pulóvri s vyblednutými záplatami na laktóch a širokých menčestrových nohavičiach a ktovieako reprezentatívny sa mu nevidel. Predsa však bol čímsi sympatický, mal príjemné, priateľské vystupovanie. „V policajnej správe sa písalo, že bol oblečený v typickom úbore nejakého miestneho vinárskeho bratstva.“

„Áno, Rád božskej fľašky – l'Ordre de la Dive Bouteille. Je to pomerne bizarný spolok. Združuje bonvivánov žijúcich podľa vzoru François Rabelaisa.“

Enzo vedel, že slávny francúzsky spisovateľ zo šestnásteho storočia bol milovníkom vína a poznal aj jeho nemenej slávny závet, na ktorý mu postačila jediná veta: *Niž nemám, dlhujem veľa a zvyšok rozdajte chudobným.*

„Bratstvo,“ pokračoval Bonneval, „vychádza z tradície pradávneho spolku La Companha de la Poda, ktorý existoval pred päťsto rokmi. *Poda* bola krátka jednoručná sekera na osekanie viniča. No dnes akoby sa už členovia *confrérie* venovali iba dvom činnostiam: propagácii vína a jeho pitiu.“

„Vy teda nie ste členom.“

„Preboha, to nie. Som seriózny výrobca vína, monsieur. Nemám čas strojiť sa do karmínových plášťov a trojrohých klobúkov.“ Bonneval sa usmial. „Ale na pohárik si minútku vždy nájdem.“

Enzo prikývol. Ani on by neodmietol. „Čo mal s nimi Petty spoločné?“

„Prijali ho do bratstva krátko po tom, ako sa tu zjavil. Menovali ho za *chevaliera* rádu.“

„Bolo na tom niečo nezvyčajné?“

„Pre človeka v jeho postavení ani nie. Nezabúdajte, monsieur Macleod, že vo vinárskom svete vtedy nebolo zvučnejšieho mena. Prišiel, aby ochutnal naše vína. A tým nás možno zapísal na mapu. Dobré hodnotenie od Pettyho mohlo našim vinárom zarobiť veľa peňazí.“

„A zlé ich zasa mohlo zruinovať.“

Bonneval mykol plecóm. „Ak hľadáte motív, tak asi áno.“

„Teda,“ povedal Enzo, „budete mi vedieť pomôcť?“

„Hádam hej.“ Vytiahol z peňaženky navštívenku a podal ju Enzovi. „Príďte dnes k nám do kaštiela na večeru so mnou a s mojou manželkou. Viete, ako sa vyrába víno, monsieur Macleod?“

„V hrubých črtách. Ale v jednotlivých procesoch sa nevyznám.“

„Pohárikom však nepohrdnete.“

„To iste nie.“

„Výborne. Tak si dáme fľašku, dve a potom vám urobím prehliadku. Dovtedy zistím, či by som vám nevedel zohnať brigádu niekde na obračke.“ Usmial sa. „Dúfam, že chrbát vás nebolí.“

III.

Gaillac, vravel si Enzo v duchu, keď prechádzal po novo vydláždenom Place du Griffoul, nepatrilo k najkrajším mestám. Veľkosťou ani majestátom sa nemohlo rovnať hlavnému mestu departementu, ale malo isté zaprášené čaro. Nebolo na parádu, ľudia tu býva-

li a pracovali. Červené tehly a hrozno. Vinič voňal v ovzduší, vá-
nok roznášal po okolí sýte, opojné tóny sladkých plodov. Bol čas
oberačiek, životná šťava mesta a vinohradov, prestretých na oboch
brehoch rieky, sa zbierala, lisovala a kvasila v sudoch z nehrdzave-
júcej ocele vo výške stodvadsiatich *domaines* a *châteaux*.

Ludia sa schádzali v reštauráciách a kaviarňach starého mesta
a Enzo kráčať po úzkej Rue Charles Portal, medzi rôzne ponaklá-
ňanými historickými budovami, tu dubové trámy a tehly, tam sklo
a neón. Zvláštna kombinácia starého a nového. Horúce slnko svietilo
vysoko na jesennej oblohe, jagavo sa rozpíjalo vo svojej vlastnej žia-
re a obyvatelia sa náhlili domov na obed s teplými, práve upečenými
pečňami pod pazuchou. Ťažko bolo uveriť, že kdesi v tomto ospalom
mestečku na juhozápade Francúzska chodí po slobode vrah – dlho
po tom, ako jeho obeť pochovali a takmer sa na ňu zabudlo.

Na žandársku stanicu sa vchádzalo z Avenue Jean Calvet. Elek-
tronicky ovládaná brána vpúšťala návštevníkov na horúce vyasfal-
tované nádvorie, ktoré z východu ohraničoval obytný dom, kde
žili príslušníci zboru s rodinami. Enzo stlačil gombík zvončeka
a dievčenskému hlasu, čo sa ozval z reproduktora, povedal, že ide
za Davidom Rousselom.

Roussel mal kanceláriu za vyblednutými zelenými dverami so
žalúziami na chodbe na opačnom konci nádvorja. Strážnici po-
stávali v skupinkách, rozprávali sa a fajčili a nenápadne pokuko-
vali poENZovi. Rozhodne nevyzeral ako miestny. Dobře stavaný
chlap s výškou nad stoosemdesiat a nezvyčajným strieborným pá-
som v šedivejúcich vlasoch.

Gendarme Roussel bol nižšieho vzrastu, mal po tridsiatke a na
vajcovitej hlave mu rástli krátko zastrihnuté tmavé vlasy, jemné
ako zamat. Z veľkých čiernych očí mu svietila podozrievavosť
a ruky, keby ich zaťal do pästí, by mal veľké ako belfastská šun-
ka. Tmavomodré nohavice mal zastrčené do čiernych kožených
bagančí, zapravené svetlomodré tričko na gombíky dopĺňal biely
opasok a zbraň v puzdre. Pod gombíkmi na tričku sa skvel mod-